

GRUNDLAGSUTSKOTTETS UTLÅTANDE 50/2010 rd

Regeringens proposition om godkännande av överenskommelsen om tillämpning av artikel 65 i den europeiska patentkonventionen och med förslag till lagar om sättande i kraft av de bestämmelser i överenskommelsen som hör till området för lagstiftningen samt om ändring av patentlagen och lagen om nyttighetsmodellrätt

Till ekonomiutskottet

INLEDNING

Remiss

Riksdagen remitterade den 5 oktober 2010 en proposition om godkännande av överenskommelsen om tillämpning av artikel 65 i den europeiska patentkonventionen och med förslag till lagar om sättande i kraft av de bestämmelser i överenskommelsen som hör till området för lagstiftningen samt om ändring av patentlagen och lagen om nyttighetsmodellrätt (RP 175/2010 rd) till ekonomiutskottet för beredning och bestämde samtidigt att grundlagsutskottet ska lämna utlåtande till ekonomiutskottet.

Sakkunniga

Utskottet har hört

- överinspektör Liisa Huhtala, arbets- och näringsministeriet
- lagstiftningsråd Sten Palmgren och specialsakkunnig Jussi Karttunen, justitieministeriet
- professor Olli Mäenpää
- professor Tuomas Ojanen.

Dessutom har skriftligt utlåtande lämnats av
— professor Kaarlo Tuori.

PROPOSITIONEN

Regeringen föreslår att riksdagen godkänner den överenskommelse som träffades i London i oktober 2000 om tillämpning av artikel 65 i den europeiska patentkonventionen (Londonöverenskommelsen) och lagar om sättande i kraft av de bestämmelser i överenskommelsen som hör till området för lagstiftningen samt om ändring av patentlagen och lagen om nyttighetsmodellrätt.

Syftet med Londonöverenskommelsen är att sänka kostnaderna för att översätta europeiska

patent när ett europeiskt patent sätts i kraft nationellt. Genom att förbinda sig att iaktta överenskommelsen avstår de fördragsslutande staterna helt eller delvis från krav på översättning av europeiska patent till sina officiella språk när patenten sätts i kraft nationellt.

Regeringen föreslår också vissa sådana enskilda ändringar i patentlagen och lagen om nyttighetsmodellrätt som är oberoende av anslutningen till Londonöverenskommelsen. Vikti-

gast av dessa är ändringsförslaget om språkregimen för nationellt patent, vilket innebär att patentsökanden kan få patentmyndighetens beslut om en engelskspråkig patentansökan på engelska under hela ansökningsprocessen, dvs. tills patentet har meddelats.

Dessutom föreslås en ändring som innebär att offentligheten för diarierna över patent- och modellansökningar ska begränsas så att en del av de uppgifter som ska antecknas i diariet blir offentliga först när själva ansökningarna har blivit offentliga. Syftet är att förbättra skyddet av de sökandes affärs- och yrkeshemligheter.

Londonöverenskommelsen trädde i kraft internationellt den 1 maj 2008. För Finlands del ska den träda i kraft första dagen i den fjärde månaden efter deponering av Finlands anslutningsinstrument. Överenskommelsen och lagen om sättande i kraft av de bestämmelser som hör till området för lagstiftningen föreslås träda i kraft vid en tidpunkt som bestäms genom förordning av republikens president. För att det nationella genomförandet av överenskommelsen ska kunna ske på behörigt sätt, är avsikten att Finlands anslutningsinstrument ska deponeras först när de behövliga nationella genomförandeåtgärderna har slutförts. Detta beräknas ske några månader efter det att beslutet om Finlands anslutning har godkänts.

Lagarna om ändring av patentlagen och lagen om nyttighetsmodellrätt avses träda i kraft sam-

tidigt som Londonöverenskommelsen träder i kraft för Finlands del. Bestämmelser om ikraftträdandet ska utfärdas genom förordning av statsrådet.

Enligt propositionsmotiven innehåller Londonöverenskommelsen många bestämmelser som hör till området för lagstiftningen och som således kräver riksdagens godkännande. Däremot menar regeringen att ingen av bestämmelserna berör grundlagen på det sätt som avses i dess 94 § 2 mom. eller 95 § 2 mom., så överenskommelsen kan godkännas med enkel majoritet och förslaget till lag om sättande i kraft av den i vanlig lagstiftningsordning.

De ändringar som behöver göras i patentlagen på grund av överenskommelsen bedöms i motiven till lagstiftningsordning i ljuset av de språkliga rättigheterna enligt 17 § 1 och 2 mom. i grundlagen. Ändringen i språkregimen för nationellt patent granskas mot bakgrund av 17 § i grundlagen, egendomsskyddet enligt 15 § i grundlagen och rättsskyddet enligt 21 § i grundlagen. Ändringen i offentligheten för diarierna över patentansökningar redovisas utifrån offentlighetsprincipen i 12 § 2 mom. i grundlagen. Lagförslagen kan enligt regeringens uppfattning behandlas i vanlig lagstiftningsordning. Men eftersom propositionen är betydelsefull med avseende på grundlagsbestämmelserna föreslår regeringen ändå att grundlagsutskottet gärna får yttra sig.

UTSKOTTETS ÖVERVÄGANDEN

Motivering

Behovet av riksdagens godkännande

Utifrån 94 § 1 mom. i grundlagen godkänner riksdagen fördrag och andra internationella förpliktelser som innehåller sådana bestämmelser som hör till området för lagstiftningen eller annars har avsevärd betydelse eller som enligt grundlagen av någon annan anledning kräver riksdagens godkännande. Artikel 1 och 2 i Londonöverenskommelsen innehåller bestämmelser som regeringen på behörigt sätt redovisar uti-

från grundlagsutskottets praxis när det gäller huruvida de hör till området för lagstiftningen eller inte.

Konventionsbestämmelserna och grundlagen

Londonöverenskommelsen innehåller bestämmelser om det språk som parterna i överenskommelsen har rätt att förutsätta att översättningar ges in på (artikel 1) och om översättningar i fall av tvist (artikel 2). Bestämmelserna är betydelsefulla med avseende på 17 § i grundlagen. Enligt 1 mom. i paragrafen är Finlands national-

språk finska och svenska. Enligt 2 mom. ska vars och ens rätt att hos domstol och andra myndigheter i egen sak använda sitt eget språk, antingen finska eller svenska, samt att få expeditioner på detta språk tryggas genom lag. Dessutom är grundlagens 21 § om rättsskydd relevant framför allt med tanke på tredje part.

Enligt artikel 1.2 i Londonöverenskommelsen ska varje stat som är part i överenskommelsen och som inte har något officiellt språk gemensamt med ett av Europeiska patentverkets officiella språk avstå från krav på sådan översättning som avses i artikel 65.1 i den europeiska patentkonventionen, om det europeiska patentet har meddelats på det av Europeiska patentverkets officiella språk som föreskrivits av staten i fråga, eller har översatts till det språket. Däremot kan parterna fortfarande enligt artikel 1.3 kräva att en översättning av patentkraven till något av statens officiella språk ges in.

Möjligheten att kräva översättningar gäller bara patentkraven. I det avseendet är den något mindre omfattande än möjligheten att kräva översättningar av alla patenthandlingar enligt artikel 65 i patentkonventionen. Men med tanke på särdragen i den här frågan kan detta anses vara tillräckligt, eftersom de patentkrav som bestämmer patentskyddet utifrån 39 § i patentlagen utgör den juridiskt sett viktigaste delen av patentet. Mot bakgrund av de språkliga rättigheterna enligt 17 § och rättsskyddet enligt 21 § i grundlagen är det dessutom betydelsefullt att de stater som är parter i överenskommelsen enligt artikel 2 b i denna får föreskriva att behöriga domstolar eller behöriga domstolsliknande myndigheter får förelägga patenthavaren att ge in en fullständig översättning av patentet i samband med en tvist som gäller patentet.

Över lag tillåter överenskommelsen att parterna vidtar åtgärder som uppfyller de konstitutionella kraven. Den innehåller inga bestämmelser som berör grundlagen på det sätt som avses i dess 94 § 2 mom. eller 95 § 2 mom. Den kan således godkännas med enkel majoritet och förslaget till lag om sättande i kraft av överenskommelsen behandlas i vanlig lagstiftningsordning.

Språkbestämmelserna om europeiska patent

I 70 h § i förslaget till patentlag föreskrivs det om villkoren för att få europeiska patent i Finland. Enligt huvudregeln i 2 mom. ska en översättning av patentkraven till finska lämnas in. Om patenthavarens eget språk är svenska, får översättningarna vara på svenska. Bestämmelsen om den här språkregimen stämmer i princip överens med gällande 70 h §, som tillkommit med grundlagsutskottets medverkan (GrUU 19/1995 rd), och strider inte mot 17 § i grundlagen. Utskottet påpekar dock att den föreslagna bestämmelsen avviker från 10 § 1 mom. i språklagen. Ekonomiutskottet bör därför ta reda på om det är lämpligt att avvika från språklagen.

I tvistemål om europeiska patent får domstolen enligt 70 p § i förslaget till patentlag förelägga patenthavaren att lämna in en översättning av patentskriften till finska eller svenska även om en fullständig översättning inte finns tillgänglig hos patentmyndigheten. Bestämmelsen ligger i linje med artikel 2 b i Londonöverenskommelsen och tillförsäkrar parten behörigt rättsskydd vid rättegången.

Språkregimen för nationellt patent

Propositionen innehåller också vissa ändringsförslag som inte beror på Londonöverenskommelsen. Det viktigaste av dem är en ändring i språkregimen för nationellt patent. Avsikten är att harmonisera språkbestämmelserna om nationella och europeiska patent.

Patentansökan kan enligt 8 § 5 mom. i förslaget till patentlag avfattas på finska, svenska eller engelska. Om ansökan är avfattad på engelska har patentsökanden rätt att med stöd av 8 d § få patentmyndighetens beslut på engelska under hela ansökningsprocessen tills patentet beviljas.

Förslaget innebär att ärendet får behandlas hos myndigheten på ett annat språk än nationalspråken. Bestämmelsen är betydelsefull med avseende på 17 § i grundlagen. Den bör därför granskas både ur patentsökandens synvinkel och med tanke på tredje part.

Förslaget betyder att patentsökanden får välja engelska som handläggningsspråk i stället för ett nationalspråk. Det försvagar alltså inte någons

rätt att använda sitt eget språk hos en myndighet enligt 17 § 2 mom. i grundlagen. Att lagstiftningen medger en mer omfattande rätt än vad grundlagen garanterar är enligt utskottet inte problematiskt (jfr GrUB 9/2002 rd), framför allt inte med hänsyn till särdragen hos patentärenden.

Med avseende på användningen av nationalspråken kommer förslaget att leda till vissa försämringar. Patentansökningar på engelska måste inte översättas helt och hållet till någotdera nationalspråket under handlägningsprocessen. För tredje parter innebär förslaget att det inte finns möjlighet att få en beskrivning av uppfinningen på finska eller svenska i alla handlägningsfaser. Men tredje parter ska enligt 8 § 5 mom. i förslaget till patentlag kunna få information om den juridiskt mest relevanta delen av patentet, dvs. patentkraven, på sitt eget språk efter det att patentansökan har blivit offentlig. Med avseende på tredje parter rättsskydd och språkliga rättigheter är det väsentligt att patenthavaren kan föreläggas att lämna in en översättning av patentbeskrivningen till finska eller svenska i ett invändningsförfarande (24 § 2 mom. och 27 a § 3 mom. i förslaget till patentlag) och i ett domstolsförfarande (65 b §). Bestämmelserna är inte problematiska med tanke på grundlagen.

Offentligheten för patentmyndighetens diarium

Enligt 7 § 1 mom. i förslaget till patentlag ska patentmyndigheten föra diarium över inkomna patentansökningar. I 7 § 1 mom. anges de uppgifter som ska antecknas för varje ansökan. Enligt 2 mom. ska vissa uppgifter som avses i 1 mom. vara sekretessbelagda tills den patentansökan som anteckningarna gäller har blivit offentlig.

Bestämmelserna måste granskas utifrån 12 § 2 mom. i grundlagen. Enligt det är handlingar och upptagningar som innehas av myndigheterna offentliga, om inte offentligheten av tvingande skäl särskilt har begränsats genom lag.

De uppgifter som är sekretessbelagda kan avslöja affärs- och yrkeshemligheter och resultat av produktutveckling för utomstående som är in-

satta på området. Enligt 24 § 1 mom. 20 punkten i lagen om offentlighet i myndigheternas verksamhet (621/1999), som har kommit till med grundlagsutskottets medverkan, är handlingar som innehåller information om privata affärs- eller yrkeshemligheter sekretessbelagda på vissa villkor. Vidare föreskriver 21 punkten att bl.a. handlingar som gäller teknologiskt eller något annat uvecklingsarbete är sekretessbelagda. Lagen föreskriver alltså om ett tvingande skäl för att diarieanteckningarna ska vara sekretessbelagda (GrUU 43/1998 rd och GrUU 19/2010 rd). Med tanke på proportionaliteten för offentlighetsbegränsningen är det viktigt att sekretessen enligt lag är tidsbunden, alltså gäller tills patentansökan blir offentlig, och att handlingarna därefter blir offentliga (jfr GrUU 18/2009 rd).

Utskottet har uppmärksammat 7 a § 2 mom. där det står att anteckningarna är sekretessbelagda tills den patentansökan som gäller dem har blivit offentlig "eller om något annat inte följer med anledning av patentsökandens begäran". Utifrån motiveringen i propositionen (s. 35) verkar formuleringen bara betyda att patentsökanden kan begära att de sekretessbelagda uppgifterna ska offentliggöras redan innan ansökan blir offentlig. Lydelsen gör att bestämmelsen också kan tolkas så att sekretessen kan fortsätta på begäran av sökanden efter att ansökan har blivit offentlig. Men om sekretessen på detta sätt enbart bygger på en begäran från den berörda, uppfylls inte kraven i 12 § 2 mom. i grundlagen. Därför måste bestämmelsen preciseras så att anteckningen kan offentliggöras på begäran av patentsökanden, men bara innan ansökan blir offentlig. Alternativt kan hela passusen om sökandens begäran strykas. Också då blir det möjligt att med stöd av 26 § 1 mom. i lagen om offentlighet i myndigheternas verksamhet göra avsteg från sekretessen med sökandens samtycke innan ansökan offentliggörs. En ändring av den typen som beskrivs ovan måste göras i 7 a § 2 mom. för att lagförslaget ska kunna behandlas i vanlig lagstiftningsordning. Detsamma gäller 6 a § 2 mom. i lagförslag 3 om sekretess för diarieanteckningar om ansökningar om nyttighetsmodellrätt.

Betalningsskyldigheten för den som gjort en invändning

Vem som helst får enligt 24 § 1 mom. i patentlagen göra en invändning mot ett meddelat patent. I och med förslaget kommer den som gör en invändning att påföras en avgift.

Bestämmelser om grunderna för avgifterna för de statliga myndigheternas tjänsteåtgärder, tjänster och övriga verksamhet utfärdas genom lag, står det i 81 § 2 mom. i grundlagen. Sista meningen i föreslagna 24 § 1 mom., där det sägs att den som gjort invändningen ska betala fastställd avgift, verkar inte vara adekvat i ljuset av den här grundlagsbestämmelsen. Avsikten är tydligen ändå att avgiften ska bestämmas enligt lagen om avgifter för patent- och registerstyrelsens prestationer (1032/1992) och arbets- och näringsministeriets förordning (1085/2009) som utfärdats med stöd av den. Vid den fortsatta behandlingen bör ekonomiutskottet få klarhet i

detta och skriva in en hänvisning till den ovan nämnda lagen. I annat fall måste bestämmelsen på grund av 81 § 2 mom. i grundlagen preciseras väsentligt.

Ställningstagande

Grundlagsutskottet meddelar

att riksdagens godkännande behövs för överenskommelsen enligt propositionen,

att beslut om godkännande ska fattas med enkel majoritet och

att lagförslagen kan behandlas i vanlig lagstiftningsordning, men lagförslag 2 och 3 bara om utskottets konstitutionella anmärkningar mot 7 a § 2 mom. i lagförslag 2 och 6 a § 2 mom. i lagförslag 3 beaktas på behörigt sätt.

Helsingfors den 13 januari 2011

I den avgörande behandlingen deltog

ordf. Kimmo Sasi /saml
vordf. Jacob Söderman /sd
medl. Tuomo Hänninen /cent
Esko Kiviranta /cent
Kari Kärkkäinen /kd
Elisabeth Naucclér /sv
Mikaela Nylander /sv

Johanna Ojala-Niemelä /sd
Veijo Puhjo /vänst
Tuulikki Ukkola /saml
Ilkka Viljanen /saml
Antti Vuolanne /sd
ers. Raimo Piirainen /sd.

Sekreterare var

utskottsråd Petri Helander.